

УДК 517.5

Е.А. Севостьянов (Житомирский государственный университет имени Ивана Франко; Институт прикладной математики и механики НАН Украины, г. Славянск)

Є.О. Севостьянов (Житомирський державний університет імені Івана Франка; Інститут прикладної математики і механіки НАН України, м. Слов'янськ)

E.A. Sevost'yanov (Zhytomyr Ivan Franko State University; Institute of Applied Mathematics and Mechanics of NAS of Ukraine, Slov'yans'k)

О граничном поведении отображений с конечным интегралом по сферах
Про межову поведінку відображень зі скінченим інтегралом по сферах
On the boundary behavior of mappings with a finite integral over the spheres

Изучаются отображения, удовлетворяющие обратному неравенству типа Полецкого в области евклидова пространства. Доказано, что такие отображения имеют непрерывное продолжение на границу при некоторых условиях на геометрию прямой и отображенной областей, если мажоранта, отвечающая за искажение семейств кривых, имеет конечные интегралы по множеству сфер положительной линейной меры.

Досліджено відображення, які задовольняють обернену нерівність типу Полецкого в області евклідового простору. Доведено, що вказані відображення мають неперервне продовження на межу за умови на геометрію прямої і оберненою областей, якщо мажоранта, що відповідає за спотворення модуля сімей кривих, має скінченні інтеграли по множині сфер додатної лінійної міри.

We study mappings that satisfy the inverse Poletskii-type inequality in a domain of Euclidean space. It was proved that such mappings have a continuous extension to the boundary under some conditions on the geometry of the given and the mapped domains if the majorant responsible for the distortion of the families of paths has finite integrals over the set of spheres of positive linear measure.

1. Вступ. У нашій спільній відносно нещодавній публікації [1] отримано деякі результати про локальну і межу поведінку відображень з оберненою нерівністю Полецького. Зокрема, за умови інтегровності деякої функції Q у визначальній нерівності отримано теореми про одностайну неперервність сімей відповідних відображень та можливість їх неперервного продовження на межу заданої області. В даній статті ми покажемо де-що більше, а саме, що вказані результати виконуються не тільки для інтегровних Q , але й для тих, котрі мають скінченні інтеграли по сферах з центром фіксованій точці по множині радіусів деякої «не дуже малої» міри. Вкажемо на приклади неінтегровних функцій, що мають зазначені скінченні інтеграли по сферах і відображення, які їм відповідають (див., напр., [2, приклади 1, 2]).

Звернемося до означень. Нехай $y_0 \in \mathbb{R}^n$, $0 < r_1 < r_2 < \infty$ і

$$A = A(y_0, r_1, r_2) = \{y \in \mathbb{R}^n : r_1 < |y - y_0| < r_2\}. \quad (1)$$

Нехай $x_0 \in \mathbb{R}^n$, тоді покладемо

$$B(x_0, r) = \{x \in \mathbb{R}^n : |x - x_0| < r\}, \quad \mathbb{B}^n = B(0, 1),$$

$$S(x_0, r) = \{x \in \mathbb{R}^n : |x - x_0| = r\}.$$

Для заданих множин $E, F \subset \overline{\mathbb{R}^n}$ і області $D \subset \mathbb{R}^n$ позначимо через $\Gamma(E, F, D)$ сім'ю всіх кривих $\gamma : [a, b] \rightarrow \overline{\mathbb{R}^n}$ таких, що $\gamma(a) \in E, \gamma(b) \in F$ і $\gamma(t) \in D$ при $t \in [a, b]$. Якщо $f : D \rightarrow \mathbb{R}^n$ – задане відображення, $y_0 \in f(D)$ і $0 < r_1 < r_2 < d_0 = \sup_{y \in f(D)} |y - y_0|$, то через $\Gamma_f(y_0, r_1, r_2)$ ми позначимо сім'ю всіх кривих γ в області D таких, що $f(\gamma) \in \Gamma(S(y_0, r_1), S(y_0, r_2), A(y_0, r_1, r_2))$. Нехай $Q : \mathbb{R}^n \rightarrow [0, \infty]$ – вимірна за Лебегом функція, $Q(x) \equiv 0$ при $x \in \mathbb{R}^n \setminus f(D)$. Будемо говорити, що f задовольняє обернену нерівність Полецького в точці $y_0 \in f(D)$, якщо співвідношення

$$M(\Gamma_f(y_0, r_1, r_2)) \leq \int_{A(y_0, r_1, r_2) \cap f(D)} Q(y) \cdot \eta^n(|y - y_0|) dm(y) \quad (2)$$

виконується для довільної вимірної за Лебегом функції $\eta : (r_1, r_2) \rightarrow [0, \infty]$ такої, що

$$\int_{r_1}^{r_2} \eta(r) dr \geq 1. \quad (3)$$

Відображення $f : D \rightarrow \mathbb{R}^n$ називається *дискретним*, якщо прообраз $\{f^{-1}(y)\}$ кожної точки $y \in \mathbb{R}^n$ складається з ізольованих точок, і *відкритим*, якщо образ будь-якої відкритої множини $U \subset D$ є відкритою множиною в $\mathbb{R}^n$. Відображення f області D на D' називається *замкненим*, якщо $f(E)$ є замкненим в D' для будь-якої замкненої множини $E \subset D$ (див., напр., [3, розд. 3]). У подальшому, в розширеному просторі $\overline{\mathbb{R}^n} = \mathbb{R}^n \cup \{\infty\}$ використовується *сферична (хордальна) метрика* $h(x, y) = |\pi(x) - \pi(y)|$, де π – стереографічна проекція $\overline{\mathbb{R}^n}$ на сферу $S^n(\frac{1}{2}e_{n+1}, \frac{1}{2})$ в $\mathbb{R}^{n+1}$, а саме,

$$h(x, \infty) = \frac{1}{\sqrt{1 + |x|^2}},$$

$$h(x, y) = \frac{|x - y|}{\sqrt{1 + |x|^2} \sqrt{1 + |y|^2}}, \quad x \neq \infty \neq y \quad (4)$$

(див., напр., [4, означення 12.1]). Всюди далі межа ∂A множини A і замикання $\bar{A}$ слід розуміти в сенсі розширеного евклідового простору $\overline{\mathbb{R}^n}$. Неперервне продовження відображення $f : D \rightarrow \mathbb{R}^n$ також (якщо непорозуміння є неможливим) слід розуміти з точки зору відображення зі значеннями в $\overline{\mathbb{R}^n}$ і відносно метрики h у (4). Нагадаємо, що область $D \subset \mathbb{R}^n$ називається *локально зв'язною в точці* $x_0 \in \partial D$, якщо для будь-якого околу U точки x_0 знайдеться окіл $V \subset U$ точки x_0 такий, що $V \cap D$ є зв'язним. Область D локально зв'язна на ∂D , якщо D локально зв'язна в кожній точці $x_0 \in \partial D$. Межа області D називається *слабо плоскою* в точці $x_0 \in \partial D$, якщо для кожного $P > 0$ і для будь-якого околу U точки x_0 знайдеться окіл $V \subset U$ цієї ж самої точки такий, що $M(\Gamma(E, F, D)) > P$ для будь-яких континуумів $E, F \subset D$, які перетинають ∂U і ∂V . Межа області D називається *слабо плоскою*, якщо відповідна властивість виконується в будь-якій точці межі D .

Правильною є наступна

Теорема 1. Нехай $D \subset \mathbb{R}^n$, $n \geq 2$, – область, яка має слабо плоску межу, а область $D' \subset \mathbb{R}^n$ є локально зв'язною на своїй межі. Припустимо, f – відкрите дискретне і замкнене відображення області D на D' , що задовольняє співвідношення (2) в кожній точці $y_0 \in D'$. Припустимо, що для кожної точки $y_0 \in D'$ і $0 < r_1 < r_2 < r_0 := \sup_{y \in D'} |y - y_0|$ знайдеться множина $E \subset [r_1, r_2]$ додатної лінійної міри Лебега така, що функція Q є інтегровною на $S(y_0, r)$ при кожному $r \in E$. Тоді відображення f продовжується до неперервного відображення $\bar{f} : \bar{D} \rightarrow \bar{D}'$, причому, $\bar{f}(\bar{D}) = \bar{D}'$.

Окремий результат має місце для усунення ізольованої сингулярності, де не вимагаються жодні умови на відображену область.

Теорема 2. Нехай D і D' – області в $\overline{\mathbb{R}^n}$, $n \geq 2$, $x_0 \in D$, f – відкрите і дискретне відображення області $D \setminus \{x_0\}$ на D' , яке задовольняє співвідношення (2) принаймні в одній скінченній точці $y_0 \in C(f, x_0)$. Нехай також $C(f, x_0) \subset \partial D'$. Припустимо, що для кожної точки $y_0 \in D'$ і $0 < r_1 < r_2 < r_0 := \sup_{y \in D'} |y - y_0|$ знайдеться множина $E \subset [r_1, r_2]$ додатної лінійної міри Лебега така, що функція Q є інтегровною на $S(y_0, r)$ при кожному $r \in E$. Тоді відображення f має неперервне продовження $f : D \rightarrow \bar{D}'$.

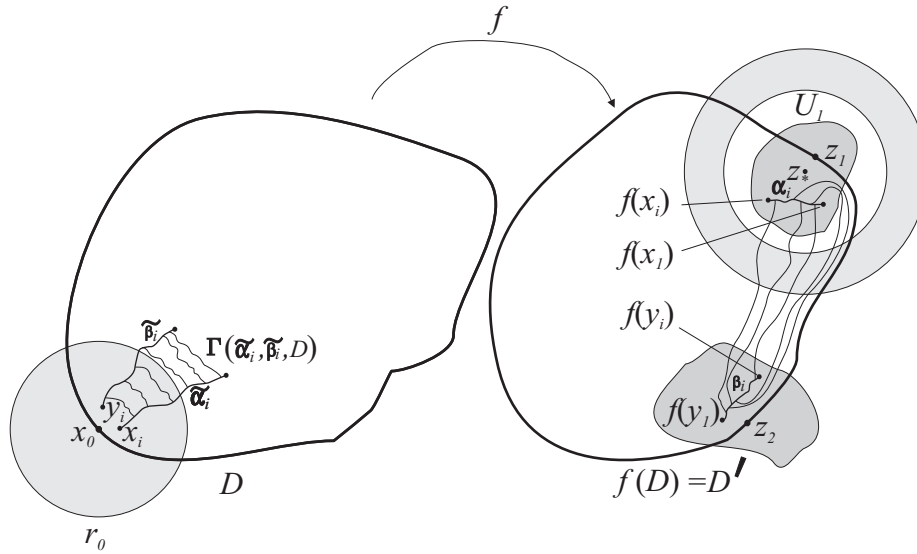
2. Доведення основних результатів.

Доведення теореми 1. Зафіксуємо довільним чином точку $x_0 \in \partial D$. Необхідно показати можливість неперервного продовження відображення f в точку x_0 . Використовуючи при необхідності мьобіусове перетворення $\varphi : \infty \mapsto 0$ і враховуючи інваріантність модуля M в лівій частині співвідношення (2) (див. [4, теорема 8.1]), ми можемо вважати, що $x_0 \neq \infty$.

Припустимо, що висновок про неперервне продовження відображення f в точку x_0 не є правильним. Тоді знайдеться не менше двох послідовностей $x_i, y_i \in D$, $i = 1, 2, \dots$, таких, що $x_i, y_i \rightarrow x_0$ при $i \rightarrow \infty$, причому,

$$h(f(x_i), f(y_i)) \geq a > 0 \quad (5)$$

при деякому $a > 0$ і усіх $i \in \mathbb{N}$, де h – хордальна метрика, див. [4, означення 12.1]. Через компактність простору $\overline{\mathbb{R}^n}$ ми можемо вважати, що послідовності $f(x_i)$ і $f(y_i)$ збігаються при $i \rightarrow \infty$ до z_1 і z_2 , відповідно, причому $z_1 \neq \infty$. Оскільки відображення f замкнене, то воно зберігає межу області, див. [3, теорема 3.3], тому $z_1, z_2 \in \partial D'$. Оскільки область D' локально зв'язна на своїй межі, існують непересічні околи U_1 і U_2 точок z_1 і z_2 такі, що $W_1 = D' \cap U_1$ і $W_2 = D' \cap U_2$ є зв'язними. Можна вважати, що W_1 і W_2 лінійно зв'язні, оскільки U_1 і U_2 можна вибрати відкритими (див., напр., [5, пропозиція 13.2]; див. малюнок 1). Можна вважати, що

Мал. 1: До доведення теореми 1

$$U_1 \subset B(z_*, R_0), \quad \overline{B(z_*, 2R_0)} \cap \overline{U_2} = \emptyset, \quad R_0 > 0, \quad (6)$$

де $z_* \in D'$ – деяка точка, достатньо близька до z_1 . Ми також можемо вважати, що $f(x_i) \in W_1$ і $f(y_i) \in W_2$ при всіх $i = 1, 2, \dots$. З'єднаємо точки $f(x_i)$ і $f(x_1)$ кривою $\alpha_i : [0, 1] \rightarrow D'$, а точки $f(y_i)$ і $f(y_1)$ – кривою $\beta_i : [0, 1] \rightarrow D'$ таким чином, що $|\alpha_i| \subset W_1$ і $|\beta_i| \subset W_2$ при $i = 1, 2, \dots$. Нехай $\tilde{\alpha}_i : [0, 1] \rightarrow D'$ і $\tilde{\beta}_i : [0, 1] \rightarrow D'$ – повні підняття кривих α_i і β_i з початком в точках x_i і y_i , відповідно (ці підняття існують за [3, лема 3.7]). Зауважимо, що у точок $f(x_1)$ і $f(y_1)$ в області D може бути не більше скінченного числа прообразів при відображенні f , див. [3, лема 3.2]. Тоді знайдеться $r_0 > 0$ таке, що $\tilde{\alpha}_i(1), \tilde{\beta}_i(1) \in D \setminus B(x_0, r_0)$ при всіх $i = 1, 2, \dots$. Оскільки межа області D є слабо плоскою, для кожного $P > 0$ знайдеться $i = i_P \geq 1$ таке, що

$$M(\Gamma(|\tilde{\alpha}_i|, |\tilde{\beta}_i|, D)) > P \quad \forall i \geq i_P. \quad (7)$$

Покажемо, що умова (7) суперечить визначенню відображення f в (2). Справді, через співвідношення (6) і з огляду на [6, теорема 1.I.5.46]

$$f(\Gamma(|\tilde{\alpha}_i|, |\tilde{\beta}_i|, D)) > \Gamma(S(z_*, R_0), S(z_*, 2R_0), A(z_*, R_0, 2R_0)). \quad (8)$$

З (8) випливає, що

$$\Gamma(|\tilde{\alpha}_i|, |\tilde{\beta}_i|, D) > \Gamma_f(z_*, R_0, 2R_0). \quad (9)$$

У свою чергу, з (9) маємо наступне:

$$M(\Gamma(|\tilde{\alpha}_i|, |\tilde{\beta}_i|, D)) \leq M(\Gamma_f(z_*, R_0, 2R_0)) \leq \int_A Q(y) \cdot \eta^n(|y - z_*|) dm(y), \quad (10)$$

де $A = A(z_*, R_0, 2R_0)$ і η – довільна невід’ємна вимірна за Лебегом функція, яка задовольняє співвідношення (3) при $r_1 := R_0$ and $r_2 := 2R_0$. Нижче ми використовуємо стандартні домовленості: $a/\infty = 0$ при $a \neq \infty$, $a/0 = \infty$ при $a > 0$ і $0 \cdot \infty = 0$ (див., напр., [7, 3.I]). Покладемо

$$I = \int_{R_0}^{2R_0} \frac{dt}{t q_{z_*}^{1/(n-1)}(t)}, \quad (11)$$

де

$$q_{y_0}(r) = \frac{1}{\omega_{n-1} r^{n-1}} \int_{S(y_0, r)} Q(y) d\mathcal{H}^{n-1}(y), \quad (12)$$

і ω_{n-1} позначає площу одиничної сфери $\mathbb{S}^{n-1}$ в $\mathbb{R}^n$, а $q_{z_*}(t)$ визначено в (12) при $y_0 := z_*$. За припущенням, знайдеться множина $E \subset [R_0, 2R_0]$ додатної лінійної міри така, що $q_{z_*}(t)$ скінченне при всіх $t \in E$. Отже, $I \neq 0$ у виразі (11). В такому випадку, функція $\eta_0(t) = \frac{1}{I t q_{z_*}^{1/(n-1)}(t)}$ задовольняє співвідношення (3) при $r_1 := R_1$ і $r_2 := 2R_0$. Підставляючи цю функцію у праву частину нерівності (10) і застосовуючи теорему Фубіні, ми отримаємо, що

$$M(\Gamma) \leq \frac{\omega_{n-1}}{I^{n-1}} < \infty. \quad (13)$$

Співвідношення (13) суперечить (7). Отримана суперечність вказує на помилковість припущення, зробленого в (5).

Доведення рівності $\overline{f(D)} = \overline{D'}$ проводиться аналогічно доведенню останньої частини теореми 3.1 в [1], і тому подробиці опускаються. $\square$

Доведення теореми 2. Без обмеження загальності можна вважати $x_0 \neq \infty$. Всюди в подальшому $h(x, y)$ позначає хордальну відстань між точками $x, y \in \overline{\mathbb{R}^n}$ (див., напр., [4, Означення 12.1]). В силу дискретності відображення f існує $0 < \varepsilon_0 < \text{dist}(x_0, \partial D)$ таке, що $\infty \notin f(S(x_0, \varepsilon))$ (якщо $\partial D = \emptyset$, візьмемо довільне $\varepsilon_0 > 0$ зі вказаною умовою). Позначимо

$$g := f|_{B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}}.$$

Припустимо супротивне, а саме, що відображення f не має неперервного межового продовження в точку x_0 . Тоді так само і відображення g не має неперервного межового продовження в цю ж саму точку. Оскільки простір $\overline{\mathbb{R}^n}$ є компактним, $C(f, x_0) = C(g, x_0) \neq \emptyset$. Тоді знайдуться $y_1, y_2 \in C(f, x_0)$, $y_1 \neq y_2$, і принаймні дві послідовності $x_m, x'_m \in B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}$ такі, що $x_m, x'_m \rightarrow x_0$ при $m \rightarrow \infty$, при цьому, $z_m := g(x_m) \rightarrow y_1$, $z'_m = g(x'_m) \rightarrow y_2$ при $m \rightarrow \infty$. Можна вважати, що $y_1 \neq \infty$.

Нехай

$$D_* := f(B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}).$$

Покажемо, що існує $\varepsilon_1 > 0$ таке, що

$$B(y_1, \varepsilon_1) \cap f(S(x_0, \varepsilon_0)) = \emptyset. \quad (14)$$

Зауважимо, що $y_1 \in \partial D_*$. Дійсно, якщо y_1 – внутрішня точка для D_* , то y_1 також внутрішня і для D' , оскільки $D_* \subset D'$. Останнє суперечить умові $C(f, x_0) \subset \partial D'$. Далі, оскільки $S(x_0, \varepsilon_0)$ – компакт в D , то і $f(S(x_0, \varepsilon_0))$ – компакт в D' , тому

$$h(f(S(x_0, \varepsilon_0)), y_1) > \delta > 0.$$

Звідси

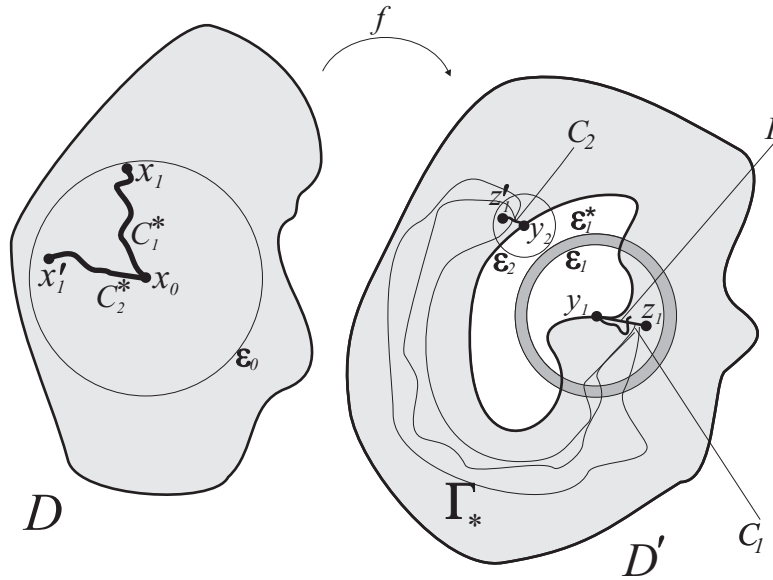
$$\text{dist}(y_1, f(S(x_0, \varepsilon_0))) > \delta_1 > 0, \quad (15)$$

де $\text{dist}(A, B)$ позначає евклідову відстань між множинами A і B в $\mathbb{R}^n$. З огляду на (15), співвідношення (14) виконується для $\varepsilon_1 := \delta_1$.

Тепер будемо міркувати наступним чином. Нехай $B_*(y_2, \varepsilon_2) = B(y_2, \varepsilon_2)$ при $y_2 \neq \infty$ і $B_*(y_2, \varepsilon_2) = \{x \in \overline{\mathbb{R}^n} : h(x, \infty) < \varepsilon_2\}$ при $y_2 = \infty$. Міркуючи аналогічно доведенню співвідношення (14), можна показати, що існує $\varepsilon_2 > 0$, таке що

$$B_*(y_2, \varepsilon_2) \cap f(S(x_0, \varepsilon_0)) = \emptyset. \quad (16)$$

Без обмеження загальності, можна вважати, що $\overline{B(y_1, \varepsilon_1)} \cap \overline{B_*(y_2, \varepsilon_2)} = \emptyset$, крім того, $z_m \in B(y_1, \varepsilon_1)$ і $z'_m \in B_*(y_2, \varepsilon_2)$ при всіх $m = 1, 2, \dots$ (див. малюнок 2). Зауважимо,

Мал. 2: До доведення теореми 2

що $B(y_1, \varepsilon_1)$ є опуклим, а, $B_*(y_2, \varepsilon_2)$ лінійно зв'язна. В цьому випадку, точки z_1 і y_1 можуть бути з'єднані відрізком $I(t) = z_1 + t(y_1 - z_1)$, $t \in (0, 1)$, який повністю лежить в $B(y_1, \varepsilon_1)$. Аналогічно, точки z'_1 і y_2 можна з'єднати кривою $J = J(t)$, $t \in [0, 1]$, яка лежить в «кулі» $B_*(y_2, \varepsilon_2)$.

Зауважимо, що за побудовою $|I| \cap \partial D_* \neq \emptyset \neq |J| \cap \partial D_*$. Позначимо

$$t_* := \sup_{t \in [0, 1] : I(t) \in D_*} t, \quad p_* := \sup_{t \in [0, 1] : J(t) \in D_*} t.$$

Нехай також

$$C_1 := I_{[0, t_*)}, \quad C_2 := J_{[0, p_*)}.$$

За [8, лема 3.12] криві C_1 і C_2 мають максимальні підняття $C_1^* : [0, c_1) \rightarrow B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}$ і $C_2^* : [0, c_2) \rightarrow B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}$ при відображенні g з початками у точках x_1 і x'_1 , відповідно. Зауважимо, що випадок, коли $C_1(t) \rightarrow z_0$ при $t \rightarrow c_1 - 0$, де $z_0 \in B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}$, неможливий, бо в цій ситуації з огляду на [8, лема 3.12] ми мали б, що $c_1 = t_*$ і $I(t) \rightarrow f(z_0) \in D_*$, що суперечить означенню t_* . Тоді по [8, лема 3.12]

$$h(C_1^*(t), \partial(B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\})) \rightarrow 0, \quad t \rightarrow c_1 - 0. \quad (17)$$

Покажемо, що ситуація, коли $h(C_1^*(t), S(x_0, \varepsilon_0)) \rightarrow 0$ при $t \rightarrow c_1 - 0$ також є неможливою. Дійсно, в протилежному випадку для якоїсь послідовності $t_k \rightarrow c - 0$ ми мали б, що $h(C_1^*(t_k), S(x_0, \varepsilon_0)) \rightarrow 0$ при $k \rightarrow \infty$. В силу компактності сфери $S(x_0, \varepsilon_0)$ знайдеться послідовність $w_k \in S(x_0, \varepsilon_0)$ така, що $h(C_1^*(t_k), S(x_0, \varepsilon_0)) = h(C_1^*(t_k), w_k)$. Знову таки, оскільки сфера $S(x_0, \varepsilon_0)$ компактна, то ми можемо вважати, що $w_k \rightarrow w_0$ при $k \rightarrow \infty$. Тоді $C_1^*(t_k) \rightarrow w_0$ при $k \rightarrow \infty$. Тоді за неперервністю відображення f в D звідси випливає, що

$$f(C_1^*(t_k)) = C_1(t_k) \rightarrow f(w_0) \in f(S(x_0, \varepsilon_0)) \quad (18)$$

при $k \rightarrow \infty$. Останнє суперечить умові (14), бо одночасно $f(w_0) \in f(S(x_0, \varepsilon_0))$ і $f(w_0) \in |I| \subset B(y_1, \varepsilon_1)$. Тоді з (17) випливає, що

$$h(C_1^*(t), x_0) \rightarrow 0, \quad t \rightarrow c_1 - 0. \quad (19)$$

Застосовуючи аналогічні міркування до кривої $C_2^*(t)$, можна показати, що

$$h(C_2^*(t), x_0) \rightarrow 0, \quad t \rightarrow c_2 - 0. \quad (20)$$

З умов (19) і (20) і з огляду на [4, теорема 10.12] випливає, що

$$M(\Gamma(|C_1^*(t)|, |C_2^*(t)|, B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\})) = \infty. \quad (21)$$

Покажемо, що (21) суперечить умові (2) в точці $y_0 = y_1$. Оскільки $\overline{B(y_1, \varepsilon_1)} \cap \overline{B_*(y_2, \varepsilon_2)} = \emptyset$, знайдеться $\varepsilon_1^* > \varepsilon_1$, для котрого ми ще маємо $\overline{B(y_1, \varepsilon_1^*)} \cap \overline{B_*(y_2, \varepsilon_2)} = \emptyset$. Нехай $\Gamma_* = \Gamma(|C_1|, |C_2|, D_*)$. Зауважимо, що

$$\Gamma_* > \Gamma(S(y_1, \varepsilon_1^*), S(y_1, \varepsilon_1), A(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*)). \quad (22)$$

Дійсно, нехай $\gamma \in \Gamma_*$, $\gamma : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^n$. Оскільки $\gamma(a) \in |C_1| \subset B(y_1, \varepsilon_1)$ і $\gamma(b) \in |C_2| \subset \overline{\mathbb{R}^n} \setminus B(y_1, \varepsilon_1)$, з огляду на [6, теорема 1.I.5.46] знайдеться $t_1 \in (a, b)$ таке, що $\gamma(t_1) \in S(y_1, \varepsilon_1)$. Без обмеження загальності, можна вважати, що $|\gamma(t) - y_1| > \varepsilon_1$ при $t > t_1$. Далі, оскільки $\gamma(t_1) \in B(y_1, \varepsilon_1^*)$ і $\gamma(b) \in |C_2| \subset \mathbb{R}^n \setminus B(y_1, \varepsilon_1^*)$, з огляду на [6, Theorem 1.I.5.46] знайдеться $t_2 \in (t_1, b)$ таке, що $\gamma(t_2) \in S(y_1, \varepsilon_1^*)$. Без обмеження загальності, можна вважати, що $|\gamma(t) - y_1| < \varepsilon_1^*$ при $t_1 < t < t_2$. Отже, $\gamma|_{[t_1, t_2]}$ – підкрива кривої γ , яка належить $\Gamma(S(y_1, \varepsilon_1^*), S(y_1, \varepsilon_1), A(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*))$. Таким чином, співвідношення (22) доведено.

Встановимо тепер, що

$$\Gamma(|C_1^*(t)|, |C_2^*(t)|, B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}) > \Gamma_f(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*). \quad (23)$$

Дійсно, якщо крива $\gamma : [a, b] \rightarrow B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\}$ належить до $\Gamma(|C_1^*(t)|, |C_2^*(t)|, B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\})$, то $f(\gamma)$ належить D_* , причому $f(\gamma(a)) \in |C_1|$ і $f(\gamma(b)) \in |C_2|$, тобто, $f(\gamma) \in \Gamma_*$.

Тоді за доведеним вище і з огляду на співвідношення (22) крива $f(\gamma)$ має підкриву $f(\gamma)^* := f(\gamma)|_{[t_1, t_2]}$, $a \leq t_1 < t_2 \leq b$, яка належить сім'ї $\Gamma(S(y_1, \varepsilon_1^*), S(y_1, \varepsilon_1), A(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*))$. Тоді $\gamma^* := \gamma|_{[t_1, t_2]}$ є підкривою γ і вона належить $\Gamma_f(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*)$, що і потрібно було довести.

У свою чергу, з (23) маємо наступне:

$$\begin{aligned} M(\Gamma(|C_1^*(t)|, |C_2^*(t)|, B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\})) &\leq \\ &\leq M(\Gamma_f(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*)) \leq M(\Gamma_f(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*)) \leq \int_A Q(y) \cdot \eta^n(|y - y_1|) dm(y), \end{aligned} \quad (24)$$

де $A = A(y_1, \varepsilon_1, \varepsilon_1^*)$ і η – довільна невід'ємна вимірна за Лебегом функція, яка задовольняє співвідношення (3) при $r_1 := \varepsilon_1$ and $r_2 := \varepsilon_1^*$. Як і вище, ми використовуємо стандартні домовленості: $a/\infty = 0$ при $a \neq \infty$, $a/0 = \infty$ при $a > 0$ і $0 \cdot \infty = 0$ (див., напр., [7, 3.I]). Покладемо

$$I = \int_{\varepsilon_1}^{\varepsilon_1^*} \frac{dt}{t q_{y_1}^{1/(n-1)}(t)}, \quad (25)$$

де ω_{n-1} позначає площу одиничної сфери $\mathbb{S}^{n-1}$ в $\mathbb{R}^n$, а $q_{y_1}(t)$ визначено в (12). За припущенням, знайдеться множина $E \subset [\varepsilon_1, \varepsilon_1^*]$ додатної лінійної міри така, що $q_{y_1}(t)$ скінченне при всіх $t \in E$. Отже, $I \neq 0$ у (25). В такому випадку, функція $\eta_0(t) = \frac{1}{I t q_{y_1}^{1/(n-1)}(t)}$ задовольняє співвідношення (3) при $r_1 := \varepsilon_1$ і $r_2 := \varepsilon_1^*$. Підставляючи цю функцію у праву частину нерівності (24) і застосовуючи теорему Фубіні, ми отримаємо, що

$$M(\Gamma(|C_1^*(t)|, |C_2^*(t)|, B(x_0, \varepsilon_0) \setminus \{x_0\})) \leq \frac{\omega_{n-1}}{I^{n-1}} < \infty. \quad (26)$$

Співвідношення (26) суперечить (21). Отримана суперечність завершує доведення теореми. $\square$

3. Приклади.

Приклад 1. Передусім скористаємося конструкцією з прикладу 1 в [2]. Розглянемо функцію $\varphi : (0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$, визначену за допомогою рівності

$$\begin{aligned} \varphi(t) &= \begin{cases} 1, & t \in (\frac{1}{2k+1}, \frac{1}{2k}), \quad k = 1, 2, \dots, \\ \frac{1}{t^n}, & t \in [\frac{1}{2k}, \frac{1}{2k-1}], \quad k = 1, 2, \dots, \end{cases} \\ Q(x) &= \varphi(|x|), \quad Q : \overline{\mathbb{B}^n} \setminus \{0\} \rightarrow [0, \infty). \end{aligned} \quad (27)$$

Покладемо також

$$q_0(t) = \frac{1}{\omega_{n-1} t^{n-1}} \int_{S(0, t)} Q(x) d\mathcal{H}^{n-1}(x).$$

За теоремою Фубіні і з огляду на зчисленну адитивність інтегралу Лебега, отримаємо, що

$$\int_{\mathbb{B}^n} Q(x) dm(x) = \int_0^1 \int_{S(0, r)} Q(x) d\mathcal{H}^{n-1} dr =$$

$$= \omega_{n-1} \int_0^1 r^{n-1} \varphi(r) dr \geq \omega_{n-1} \sum_{k=1}^{\infty} \int_{1/(2k)}^{1/(2k-1)} \frac{dr}{r} = \omega_{n-1} \sum_{k=1}^{\infty} \ln \left(\frac{2k}{2k-1} \right). \quad (28)$$

Зауважимо, що ряд у правій частині співвідношення (28) розбігається. Дійсно, за теоремою Лагранжа про середнє $\ln \left(\frac{2k}{2k-1} \right) = \ln(2k) - \ln(2k-1) = \frac{1}{\theta(k)} \geq \frac{1}{2k}$, де $\theta(k) \in [2k-1, 2k]$.

Оскільки $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{1}{2k} = \infty$, ми отримаємо, що $\sum_{k=1}^{\infty} \ln \left(\frac{2k}{2k-1} \right) = \infty$ і, отже,

$$\int_{\mathbb{B}^n} Q(x) dm(x) = \infty.$$

З іншого боку,

$$\int_0^1 \frac{dt}{t q_0^{1/(n-1)}(t)} \geq \sum_{k=1}^{\infty} \int_{1/(2k+1)}^{1/(2k)} \frac{dr}{r} = \sum_{k=1}^{\infty} \ln \frac{2k+1}{2k} = \infty. \quad (29)$$

Покладемо

$$g(x) = \frac{x}{|x|} \rho(|x|), \quad g(0) := 0,$$

де

$$\rho(r) = \exp \left\{ - \int_r^1 \frac{dt}{t q_0^{1/(n-1)}(t)} \right\}. \quad (30)$$

Зауважимо, що відображення g є гомеоморфізмом одиничної кулі $\mathbb{B}^n$ на себе. Встановимо, що g задовольняє співвідношення

$$M(g(\Gamma(S(x_0, r_1), S(x_0, r_2), D))) \leq \int_D Q(x) \cdot \eta^n(|x - x_0|) dm(x) \quad (31)$$

для кожної невід'ємної вимірної за Лебегом функції η , яка задовольняє співвідношення (3). Дійсно, g належить класу ACL , а його якобіан і операторна норма похідної обчислюються за формулами

$$\|g'(x)\| = \frac{\exp \left\{ - \int_{|x|}^1 \frac{dt}{t q_0^{1/(n-1)}(t)} \right\}}{|x|}, \quad |J(x, g)| = \frac{\exp \left\{ - n \int_{|x|}^1 \frac{dt}{t q_0^{1/(n-1)}(t)} \right\}}{|x|^n q_0^{1/(n-1)}(|x|)},$$

див., напр., [9, доведення теореми 5.2]. Отже, $g \in W_{\text{loc}}^{1,n}(\mathbb{B}^n \setminus 0)$. Більше того, так звана внутрішня дилатація $K_I(x, g)$ відображення g в точці x обчислюється за правилом: $K_I(x, g) = q_0(|x|)$ (див. там же). В цьому випадку, g задовольняє співвідношення (31) при $Q = K_I(x, g) = q_0(|x|)$ (див., напр., [5, наслідок 8.5 і теорема 8.6]).

Отже, відображення $f = g^{-1}$ задовольняє співвідношення (2) в $\mathbb{B}^n$. Зауважимо, що функція Q , продовжена нулем зовні одиничної кулі, інтегровна по майже всіх сферах з центром в будь-якій точці $x_0 \in \mathbb{B}^n$, оскільки ця функція локально обмежена в $\mathbb{B}^n \setminus \{0\}$. Зауважимо також, що відповідних інтегровних в $\mathbb{B}^n$ функцій Q не існує. Справді, в протилежному випадку ми мали б, що $K_I(x, g) \leq c_n Q(x)$ (див., напр., [10, теорема 3.1]),

але тоді b і внутрішня дилатація $K_I(x, g)$ також була b інтегрованою в $\mathbb{B}^n$, що в силу сказаного вище не є вірним.

Оскільки відображення g є гомеоморфізмом, то воно очевидно є відкритим, дискретним і замкненим. Очевидно також, що одинична куля $\mathbb{B}^n$ є локально зв'язною на своїй межі областю. Крім того, $\mathbb{B}^n$ є слабо плоскою (див., напр., [4, теорема 17.12]). Отже, для відображення f виконуються всі умови теореми 1.

Приклад 2. Можна вказати також приклад відображення з відповідною функцією Q у (2), яка має сингулярність на межі одиничної кулі. Для спрощення обмежимося випадком $n = 2$. Оберемо довільним чином точку $z_0 \in \partial\mathbb{B}^2$ і $z \in \mathbb{B}^2 \cap B(z_0, 1)$, і покладемо

$$g_1(z) = \frac{z - z_0}{|z - z_0|} \rho(|z - z_0|), \quad g_1(z_0) := 0,$$

де функцію ρ , як і раніше, визначено в (30). При $z \in \mathbb{B}^2 \setminus B(z_0, 1)$ покладемо $f(z) = z$. Зауважимо, що g_1 задовольняє співвідношення (31) при $Q_1(z) = q_0(|z - z_0|)$, де $q_0(z)$ визначається з (27). З тим самих міркувань $Q_1(z)$ має скінченні інтеграли по майже всіх сферах з центрами в $\mathbb{B}^2$, де, як звично, функція Q_1 тотожно дорівнює нулю зовні $\mathbb{B}^2$. Покажемо, що функція Q_1 має нескінченні інтеграли по достатньо малих кулях $B(z_0, \varepsilon_0)$. Для цієї мети впровадимо полярні координати $z = (r, \varphi)$ з центром в точці z_0 , де r позначає евклідову відстань від z_0 до z , а φ – кут між радіус-вектором $z_0 - z$ і дотичною до круга $\mathbb{B}^2$, що проходить через точку z_0 . Нехай

$$\theta_1 = \inf_{z \in \mathbb{B}^2 \cap S(z_0, \varepsilon)} \varphi, \quad \theta_2 = \sup_{z \in \mathbb{B}^2 \cap S(z_0, \varepsilon)} \varphi.$$

Користуючись методами елементарної геометрії, будемо мати, що $\sin \theta_1 = \varepsilon/2$, $\sin(\pi - \theta_2) = \varepsilon/2$. Тоді при $\varepsilon \rightarrow 0$ маємо: $\theta_1 \rightarrow 0$, $\theta_2 \rightarrow \pi$. Звідси випливає, що інтервал зміни кути φ для $z \in \mathbb{B}^2 \cap B(z_0, \varepsilon_0)$ є близьким до π . Зокрема, при деякому (достатньо малому) ε_0 маємо: $\theta_2 - \theta_1 \geq 5\pi/6$. Тоді, користуючись (28), маємо:

$$\begin{aligned} \int_{\mathbb{B}^2 \cap B(z_0, \varepsilon_0)} Q_1(z) dm(z) &= \int_0^{\varepsilon_0} \int_{S(z_0, r) \cap B(z_0, \varepsilon_0)} Q_1(z) |dz| dr = \\ &= \int_0^{\varepsilon_0} \int_{\theta_1}^{\theta_2} r \varphi(r) dr \geq \frac{5\pi}{6} \cdot \int_0^{\varepsilon_0} r \varphi(r) dr = \infty. \end{aligned}$$

Оскільки $g_1(\mathbb{B}^2)$ є однозв'язною областю, за теоремою Рімана про конформне відображення можна розглянути відображення φ таке, що $(\varphi \circ g_1)(\mathbb{B}^2) = \mathbb{B}^2$. Покладемо $f_1 := g_1^{-1} \circ \varphi^{-1}$. Тоді відображення f_1 задовольняє всі умови теореми 1, зокрема, нерівність (2) при $Q = Q_1(z)$.

Приклад 3. Нарешті, побудуємо відповідні приклади відображень з розгалуженням. Для цієї мети, в позначеннях прикладу 1 покладемо: $f_2(z) = (\varphi_1 \circ f)(z)$, де $\varphi_1(z) = z^2$. Відображення f_2 є відкритим, дискретним і замкненим, крім того, воно задовольняє співвідношення (2) при $Q := 2K_I(x, g) = 2q_0(x)$ (див., напр., [11, теорема 3.2]).

Список літератури

- [1] Севостьянов Е.О., Скворцов С.О., Довгоп'ятый О.П. Про негомеоморфні відображення з оберненою нерівністю Полецкого // Укр. мат. вісник. – 2020. – **17**, № 3. – С. 414–436; translation *Sevost'yanov E.A., Skvortsov S.A., Dovhopiatyi O.P.* On nonhomeomorphic mappings with the inverse Poletsky inequality // Journal of Mathematical Sciences. – 2021. – **252**, no. 4. – P. 541–557.
- [2] *Sevost'yanov E.A. and Skvortsov S.A.* Logarithmic Hölder continuous mappings and Beltrami equation, <https://arxiv.org/abs/2002.07855>.
- [3] *Vuorinen M.* Exceptional sets and boundary behavior of quasiregular mappings in n -space // Ann. Acad. Sci. Fenn. Ser. A 1. Math. Dissertationes. – 1976. – **11**. – P. 1–44.
- [4] *Väisälä J.* Lectures on n -Dimensional Quasiconformal Mappings. – Lecture Notes in Math. 229, Berlin etc.: Springer-Verlag, 1971.
- [5] *Martio O., Ryazanov V., Srebro U., Yakubov E.* Moduli in modern mapping theory. – New York: Springer Science + Business Media, LLC, 2009.
- [6] *Кураковский К.* Топология, т. 2. – М.: Мир, 1969.
- [7] *Сакс С.* Теория интеграла. – М.: Издательство иностранной литературы, 1949.
- [8] *Martio O., Rickman S., and Väisälä J.* Topological and metric properties of quasiregular mappings // Ann. Acad. Sci. Fenn. Ser. A1. – 1971. – **488**. – P. 1–31.
- [9] *Il'yutko D.P. and Sevost'yanov E.A.* Boundary behaviour of open discrete mappings on Riemannian manifolds. - Sbornik Mathematics. – 2018. – **209**, no. 5. – P. 605–651.
- [10] *Севостьянов Е.А. и Салимов Р.Р.* О внутренних дилатациях отображений с неограниченной характеристикой // Укр. матем. вестник. – 2011. – **8**, № 1. – С. 129–143; translation *Sevost'yanov E.A. and Salimov R.R.* On inner dilatations of the mappings with unbounded characteristic // J. Math. Sci. (N. Y.). – 2011. – **178**, no. 1. – P. 97–107.
- [11] *Martio O., Rickman S., and Väisälä J.* Definitions for quasiregular mappings // Ann. Acad. Sci. Fenn. Ser. A1. – 1969. – **448**. – P. 1–40.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Євген Олександрович Севостьянов

1. Житомирський державний університет ім. І. Франко

вул. Велика Бердичівська, 40

м. Житомир, Україна, 10 008

2. Інститут прикладної математики і механіки НАН України,

вул. Добровольського, 1

м. Слов'янськ, Україна, 84 100

e-mail: esevostyanov2009@gmail.com